

Tot el dia, en aquella casa una mica massa de pagès que semblava només un lloc de parada entre dues passejades o durant un xàfec, una d'aquelles cases on cada saló té l'aspecte d'una glorieta, i en què, sobre el paper pintat de les habitacions, les roses del jardí en l'una, els ocells dels arbres en l'altra, s'han reunit amb nosaltres i ens acompanyen —aïllats si més no— perquè eren vells papers pintats en què cada rosa estava prou separada com perquè, si hagués estat viva, l'haguéssim pogut collir, o a cada ocell engabiar-lo i domesticar-lo, sense res d'aquestes grans decoracions de les habitacions d'avui en dia en què, sobre un fons d'argent, totes les pomeres de la Normandia han vingut a perfil·lar-se en estil japonès per al·lucinar les hores que ens passem al llit; tot el dia, el passava a la meva habitació que donava a aquelles belles vegetacions del parc i als lilàs de l'entrada, a les fulles verdes dels grans arbres a la vora de l'aigua, guspirejant de sol, i al bosc de Méséglise. En definitiva, tot allò m'ho mirava només perquè em deia: «Que bonic, tenir tanta vegetació a la finestra de la meva habitació», fins al moment en què, en el vast quadre verdellant vaig reconèixer, pintat, en canvi, en un blau fosc, simplement perquè estava més lluny, el campanar de l'església de Combray. No una figuració d'aquell campanar, sinó el campanar mateix que, situant d'aquesta manera davant dels meus ulls la distància de les lletres i dels anys, havia vingut, enmig de la lluminosa ve-

getació i amb un to del tot diferent, tan fosc que quasi semblava només dibuixat, a inscriure's en el vidre de la finestra. I si sortia un moment de l'habitació, a l'extrem del passadís, com que estava orientat d'una altra manera, percebia, com una franja escarlata, el paper pintat d'un salonet que no era sinó una simple mussolina, però vermella, i a punt d'incendiar-se si hi tocava un raig de sol.

Durant aquelles passejades, la Gilberte em parlava d'en Robert com si s'allunyés d'ella, però per anar cap a altres dones. I és ben cert que a la seva vida n'hi havia un munt, i com certes companyonies masculines per als homes a qui agraden les dones, amb aquell caràcter de despesa inútilment feta i de lloc vanament usurpat que, en la majoria de les cases, tenen els objectes que no poden servir per a res. Va venir unes quantes vegades a Tansonville mentre jo hi era. Era ben diferent d'aquell a qui havia conegut. La vida no l'havia engreixat, alentit, com al senyor de Charlus, sinó tot el contrari: operant en ell un canvi invers, li havia donat l'aspecte desimbolt d'un oficial de cavalleria —i tot i que hagués presentat la dimissió en el moment del casament—, fins a un punt que no havia tingut mai. A mesura que el senyor de Charlus s'havia anat afeixugant, en Robert (i sens dubte era infinitament més jove, però es notava que amb l'edat no faria altra cosa que acostar-se encara més a aquell ideal, com algunes dones que sacrifiquen resolutament la cara per la silueta, i a partir d'un cert moment ja no abandonen mai Marienbad, pensant que, com que no es poden servir al mateix temps diverses joventuts, la de la figura encara serà la més capaç de representar les altres) s'havia tornat més esvelt, més ràpid, efecte contrari d'un mateix vici. De fet, aquella velocitat tenia diverses raons psicològiques, el temor de ser vist, el desig que no semblés que tenia aquest temor, la febrilitat que neix del descontentament de si mateix i de l'avorriment. Tenia el costum d'anar a certs llocs dubtosos on, com que li agradava

que no el veiessin ni entrar ni sortir, penetrava d'una revolada per oferir a les mirades malvolents de vianants hipotètics la menor quantitat de superfície possible, com quan es corre a l'assalt. I li havia quedat aquell moviment de ventada. Potser també esquematitzava la intrepidesa aparent d'algú que vol mostrar que no té por i no es vol concedir temps per pensar. Per completar-ho caldria incloure en tot plegat el desig, com més gran es feia, de semblar jove i fins i tot la impaciència d'aquells homes sempre avorrits, sempre desganats, que són la gent massa intel·ligent per a la vida relativament ociosa que duen i en què les seves facultats no es concreten. Sens dubte, la mateixa ociositat d'aquests es pot traduir per indolència. Però, sobretot d'ençà del favor de què gaudeixen els exercicis físics, l'ociositat ha adoptat una forma esportiva, fins i tot més enllà de les hores d'esport, que es tradueix per una vivacitat febril que creu que no deixa temps ni lloc perquè es desenvolupi l'avorriment, i ja no per la indolència.

La meva memòria, i la mateixa memòria involuntària, havia perdut l'amor de l'Albertine. Però sembla que hi ha una memòria involuntària dels membres, pàl·lida i estèril imitació de l'altra, que viu més temps, com certs animals o vegetals no intel·ligents viuen més temps que l'home. Les cames, els braços són plens de records entumits. Una vegada que m'havia acomiadat de la Gilberte força aviat, em vaig despertar enmig de la nit a l'habitació de Tansonville, i encara mig adormit vaig cridar: «Albertine». No és perquè hagués pensat en ella, ni somiat en ella, ni que l'hagués confós amb la Gilberte: era que una reminiscència desclosa en el meu braç m'havia fet buscar darrere l'esquena el timbre, com en la meua habitació de París. I com que no el vaig trobar, havia cridat: «Albertine», creient que la meua amiga difunta s'havia estirat al meu costat, com feia sovint al vespre i ens adormíem junts, calculant, a l'hora de despertar-nos, el temps que li caldria a la Françoise per

Marcel Proust

arribar, per tal que l'Albertine pogués fer sense imprudència un truc amb el timbre que jo no trobava.